

Floraväkteriet 2003 – de mest hotade

KERSTIN FROSTBERG, BO KARLSSON och ANDERS SVENSON
 Bearbetning: Hans Rydberg och Staffan Kihl

De hotade arterna i Sörmland övervakas kontinuerligt. Genom brist på tid och övervakare kan naturligtvis bara ett urval av arter och lokaler följas upp. Rapporteringen har tidigare skett som separata publikationer i A4-format men i framtiden kommer sannolikt andra medier att utnyttjas. I år kommer rapporteringen att ske i *Daphne*, dels i detta nummer med en redovisning av de mest utsatta arternas situation, dels i höst som ett temanummer där även de sårbara arterna redovisas. Då kommer också resultaten från 2001 och 2002 års floraväkteri att presenteras.

Följande sammanställning är en redaktionell bearbetning av det material som de floraväktaransvariga i Sörmland och Uppland tagit fram för det gångna året. Den är tänkt som en aptitretare inför sommarens exkursioner. På redaktionen hoppas vi att detta skall ge inspiration till att gå ut i markerna och söka upp guldklimparna och i bästa fall också få kontakt med markägare och andra så att de får kunskap om de skyddsvärda växterna och utifrån en sakta tilltagande entusiasm få möjlighet att skydda och vårda dem på bästa sätt.

Alchemilla samuelssonii – stubbdaggkåpa
 EN (starkt hotad)

UPPLAND

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Ängholmen strax N om nordligaste husen O om vägen.

Återfynd 2003-05-30 (JED), minst ett 20-tal ex i kanten av en hage, i frisk- och fuktäng samt i hasselsnår, även enstaka ex spridda längs vägen N-ut.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Karlberg ca 50 m SV om gårdsbyggnaden.

Återfynd 2003-05-30 (JED), 12 ex i dikeskant, gräsmatta och i f.d. slättermark.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Sjöängen ca 200 m VSV om gården.

Återfynd 2003-06-29 (JED), 10 ex i fuktigt vägdike invid åker.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Östersjö brygga vid P-platsen samt i vägdike strax norrut.

Återfynd 2003-06-29 (JED), inom ca 2 m², oförändrad förekomst.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Rumshamn vid vägen ca 800 m N om Östersjö-vägskalet.

Återfynd 2003-06-29 (JED), i fuktigt vägdike, oförändrad förekomst.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Rumshamn strax O om sydligaste gården.

Återfynd 2003-06-29 (JED), oförändrat rikl. och spridd längs stig i lundartad blandskog, även spridd längs stigen åt SO.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Blekunge gård ca 200 m österut vid landsvägen.

Återfynd 2003-06-29 (JED), rikl. längs ca 15 m i vägdike.

Aristolochia clematitis – hålröt

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Stockholms k:n, Bromma, Minneberg i villapark - förvildad plantering.

Återfynd 2003-06-16 (HGG), 1 rugge.

Artemisia stelleriana - sandmalört

RE (försvunnen) – som vild.

SÖRMLAND

Stockholms k:n, Brännkyrka, Högdalen i sopsand-tipp S om järnvägen och Högdalstippen.

Nytt fynd 2003-09-16 (ASV), 1 sterilt ex bland fågelfröarter, möjligen förorening i frö och spridd från odling/trädgårdsutkast.

Botrychium matricariifolium – rutläsbräken

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Norrtälje k:n, Blidö, Östra Vånskär i In-Fredel.

Nytt fynd 2003-07-17 (JED, JEM, GEK, AOL, NLÖ), 43 ex. under ett tätt olvonsnår på solexponerad, strandnära örtrik hållmark.

Norrtälje k:n, Blidö, Svartlöga, heden på öns NO del.

Återfynd 2003-06-26 (ANI, JED), 6 ex.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, strax NNV om Sveduddens fyr.

Återfynd 2003-06-29 (JED), 11 ex.

Norrtälje k:n, Björkö-Arholma, Klippans naturreservat.

Återfynd 2003-07-04 (JED, AOL), 1 ex.

Värmdö k:n, Djurö, Djurö-Skarpö 400 m VSV om Idgloholmen.

Ej återfunnen 2003-06-14 (JED).

Värmdö k:n, Djurö, Djurö-Skarpö 400 m VNV om Idgloholmen.

Återfynd 2003-06-14 (JED), 3 ex.

Värmdö k:n, Möja, L. Österkobben SO om Norrö.

Återfynd 2003-06-25 (ANI, JED), 49 ex.

Värmdö k:n, Möja, Grankobben NO om Norrö.

Återfynd 2003-06-25 (ANI, JED), 110 ex.

Värmdö k:n, Möja, L. Svedjeholmen på syd-uddens V sida.

Återfynd 2003-06-22 (ANI, JED), 5 ex.

Värmdö k:n, Möja, Kälö, sydöstra udden på S sidan.

Återfynd 2003-06-23 (ANI, JED), 3 ex.

Värmdö k:n, Möja, Finnkobb SO om Kälö.

Återfynd 2003-06-23 (JED, ANI), 24 ex.

Österåker k:n, Ljusterö, Hjälpsskär.

Återfynd 2003-06-23 (JED, ANI), 41 ex.

SÖRMLAND

Södertälje k:n, Hölö, Tullgarns brygga.

Återfynd 2003 (MKA, BKA), 115 ex i slutning av liten berghäll, f.n. inget hot.

Södertälje k:n, Hölö, ca 500 m NV om Tullbotorp.

Återfynd 2003 (LKA), 6 ex på vändplan och liten skogsväg, f.n. inget hot.

Botrychium simplex – dvärgläsbräken

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Norrtälje k:n, Singö.

Återfynd 2003-06-14 (JEM, GEK), 2003-07-01 (JED, AOL), 17 ex varav några mycket små, i sipperfuktstråk över klippor. Av sekretesskäl är lokalen ej närmare angiven.

Centaurea nigra – svartklint

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Lidingö k:n, Lidingö, Södergarns avfallstipp.

Nytt fynd 2003-09-20 (ASV), 1 ex på jordplan vid risdeponi. En planta med 3-5 blomstänglar funnen av JED några dagar tidigare.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati hållplats ca 100 m S om järnvägsövergången.

Ej återfunnen 2003-08-26 (ASV).

Chaerophyllum aureum – guldkörvel
EN (starkt hotad)

UPPLAND

Solna k:n, Råsunda, Råstasjöns Ö ände.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), ca 2000 ex inom en yta av 10 x 35 m i slänt mot busksnår.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati hållplats N om järnvägsövergången.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), 14 blommande och sterila plantor i häck mot handelsträdgården.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati hållplats 100 m S om järnvägsövergången.

Återfynd, 2003-08-26 (ASV), 11 ex, delvis fertil, i häck mellan grusväg och järnväg.

Stockholms k:n, Engelbrekt, L. Frescati N om Botaniska institutionen.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), minst 1000 blommande ex inom 10 x 15 m i slänt nära byggnaden.

Sundbybergs k:n, Sundbyberg, Rissneleden vid Artillerivägen.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), minst 500 ex inom 5 x 30 m i bryn till lövbusksnår ovanför väglänt.

Chaerophyllum bulbosum – rotkörvel
EN (starkt hotad)

SÖRMLAND

Katrineholms k:n, St. Malm, ca 500 m S om Eriksbergs slott på åkerholme.

Återfynd 2003-08-23 (BKA), 15 ex inom ca 100 m². Gammal avfallsplats, som håller på att växa igen med lövskog och planterad gran. Lokalen krymper allteftersom träd och buskar breder ut sig. Viss avverkning och röjning behöver göras.

Katrineholms k:n, St. Malm, ca 150 m NV om Djulfors mot lövskogsbyn.

Återfynd 2003-08-23 (BKA), ca 40 ex inom ca 300 m på bördig mark mellan trädgård och lövskog. Stark konkurrens från brännässlor.

Katrineholms k:n, Floda, ca 200 m NNV om f.d. Bie gård på båda sidor om lv.

Återfynd 2003-07-29 (KGA), ca 570 ex på 6 dellokaler. Bestånden täcker totalt ca 1000 m² och växer på f.d. gårdsplaner, tomter och husgrunder.

Populationen minskar starkt, nu bara 25 % jämfört med 2002.

Katrineholms k:n, Julita, ca 200 m S om Grindstugan.

Återfynd 2003-07-29 (KGA), ca 800 ex i grustag och delar därav som fyllts igen. Stark ökning jämfört med 2002.

Katrineholms k:n, Julita, strax NV om Äs gård vid f.d. ladugård.

Återfynd 2003-07-29 (KGA), ca 2100 ex på 8 dellokaler. Bestånden täcker totalt ca 500 m², växer på gammal gårdsplan, i f.d. trädgård och i betesmark. Populationen oförändrad jämfört med 2002.

Katrineholms k:n, Julita, 700 m ONO om Fisketorp vid Limsäter.

Återfynd 2003-07-29 (KGA), minst 800 ex. Beståndet är mkt frodigt och täcker ca 500 m². Det växer i en skogsbacke och åkerren i öster- till söderläge. Populationen oförändrad jämfört med 2002.

UPPLAND

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati vid Fiskartorpsvägen ca 150 m SO om Blå husen.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), ca 250 ex i slänt mot vägen, även på vägens andra sida.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati på V sidan av Restaurang Lantis.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), minst 400 ex i slänt, bland lövträd.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati SO om Juristhuset.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), 100 ex i lövsnår.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati vid Arrheniuslaboratoriet V om Gröna villan.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), 50 ex i rabatter och snår.

Stockholms k:n, Engelbrekt, L. Frescati V om Wallenberglaboratoriet.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), 250 ex i slänt mot väst.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Frescati O om Frescativägen och N om Svante Arrhenius väg.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), 40 ex i bryn mot gräsmatta.

Stockholms k:n, Engelbrekt, Stockholm, Frescati 100 m N om Arrheniuslaboratoriet.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), ca 800 ex i bryn mot lövdunge.

Sundbybergs k:n, Sundbyberg, Lötsjöns V ände, mot Ursviksvägen.

Återfynd 2003-08-26 (ASV), ca 100 ex i pestskråprabatt. Beståndet avklippt med pestskråpen på 2 dm höjd över marken.

Erucastrum gallicum – kålsenap

EN (starkt hotad)

SÖRMLAND

Nacka k:n, Nacka, Henriksdal på Kvarnholmsvägens refug.

Återfynd 2003-09-25 (JED), ca 15 ex på vägens mittrefug.

UPPLAND

Lidingö k:n, Lidingö, Trolldalstippen.

Nytt fynd 2003-09-18 (JED), 4 ex, spridd.

Värmdö k:n, Gustavsberg, Kovikstippen.

Återfynd 2003-09-25 (JED), ca 25 ex, relativt spridd.

Euphrasia rostkoviana ssp. fennica – finnögontröst

EN (starkt hotad)

SÖRMLAND

Strängnäs k:n, Länna, betesmark vid Björkorp ca 75 m väster om vägskalet vid Rocklänna, omkring 25 m S om vägen.

Återfynd 2003-08-08 (BKA), ca 2000 ex täckande omkring 400 m² i hage med glest trädskikt och som betas av nötkreatur. Inget aktuellt hot mot beståndet.

UPPLAND

Häbo k:n, Skokloster, ca 2 km SO om Nytorp längs en väg.

Återfynd 2003-09-07 (KFR), i ljusöppen miljö utefter grusväg. Exemplaren ej räknade, populationen bedöms dock oförändrad jämfört med tidigare år.

Östhammars k:n, Forsmark, 100 m V om Storskäret.

Återfynd 2003-07 (EZA), 1211 ex i betesmark.

Östhammars k:n, Forsmark, 350 m V om Storskäret längs S sidan av vägen.

Återfynd 2003-07 (EZA), 11 ex i en glest trädbevuxen betesmark.

Festuca heterophylla – skuggsvingel

EN (starkt hotad)

SÖRMLAND

Gnesta k:n, Frustuna-Kattnäs, Södertuna i parken ca 400 m ONO om herrgården.

Återfynd 2003-07-25 (HRY), ett 50-tal tuvor i relativt torr, gles lövskog utmed en stig.

Populationen oförändrad sedan 1980-talet.

UPPLAND

Lidingö k:n, Lidingö, Kappsta park.

Återfynd 2003-06-16 (HGG, KST), täml. riklig längs stigkanter.

Galium pumilum – parkmåra

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Nacka k:n, Boo, Skepparholmen på uddens V-del samt strax innanför udden.

Återfynd 2003-06-15 (JED, HGU). På udden finns spridda bestånd som täcker totalt ca 30 m², innanför udden finns arten på en fläck om ca 0,5 m . Uppenbarligen har arten ökat på själva udden, möjligen pga extensivt hästbete tidigare år, ett bete som nu upphört.

Stockholms k:n, Bromma, Ålsten vid f.d.

Granliden på ödetomt.

Återfynd 2003-06-17 (HGG), 5 ex på stig under hängpil, spridd på ca 5 m², tillsammans med hårdsvingel.

Koeleria grandis – stor tofsäxing

CR (akut hotad)

UPPLAND

Norrälje k:n, Rådmansö, Kappelskär.

Återfynd 2003-07-08 (JEM), 5 tuvor varav en tuva med 2 axbärande strån i kanten av en håll.

Växtplatsen är som tidigare avstängslad från bete. Av sekretesskäl är lokalen ej närmare angiven,

Koeleria pyramidata – grön tofsäxing

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Uppsala k:n, Dalby, 100 m SV om Nibble.
Återfynd 2003-06-18 (JED, NLÖ,HLJ),
ca 200-300 tuvor, beståndet oförändrat.

Nepeta cataria – kattmynta

EN (starkt hotad)

SÖRMLAND

Trosa k:n, Trosa-Vagnhärad, Askö nära vänstra flygeln vid mässen.
Återfynd 2003-08-30 (MKA), 8 små ex.

Phyteuma nigrum – blårapunkel

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Nacka k:n, Boo, Skepparholmen strax SV om udden.
Återfynd 2003-06-15 (JED, HGU), 12 ex i blom samt flera sterila ex.

Solna k:n, Solna, Ulriksdals park, strax NO om och två lokaler S om Vårdshuset.
Återfynd 2003-06-15 (JED, HGU), totalt 156 ex. På gamla lokalen NO om vårdshuset ca 100 ex, på en nyupptäckt lokal S om vårdshuset ett 50-tal ex i parkgräsmark och på ytterligare en ny delokal ca 200 m S om Vårdshuset 6 ex i vägkant invid en tomthäck.

Stockholms k:n, Bromma, Minneberg på villatomt.

Återfynd 2003-06-15 (JED, HGU), 60 ex spridda runt en villa, främst på NO-sidan om denna.

Potamogeton rutilus – styvnate

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Norrälje k:n, Rimbo, Trehörningen.
Ej återfunnen 2003-08-10 (JEM, GEK).
Trehörningen är numera två från varandra separerade sjöar. Den östra är en lämplig Potamogeton-sjö. Den västra ('västra viken'), där enl. uppgift

styvnaten växte, är under kraftig igenväxning. Alla delar av Trehörningen genomsöktes men med negativt resultat.

Norrälje k:n, Fasterna, Metsjön.

Ej återfunnen 2003-08 (KST). Sjöbottnarna är täckta av vattenpest. Ingen styvnate hittades vid krattningar i sjön.

Pleurospermum austriacum – piploka

EN (starkt hotad)

SÖRMLAND

Katrineholms k:n, Björkvik, väg mot Virå såg mellan vägkorset och hönseriet samt O om landsvägen.
Återfynd 2003-06-28 (BKA, HLE), 20 ex, ej blommande samt 9 ex på vägen O om landsvägen. Vägrenarna slagna, ca hälften av plantorna kapade.

Katrineholms k:n, Björkvik, ca 400 m V om Gamla skolan.

Nytt fynd 2003-06-28 (BKA, HLE), 4 ex, ej blommande. Funnen i lövskogslund, där marken bökats upp av vildsvin. Genom bökandet har flera plantor försvunnit.

Nyköpings k:n, Kila, ca 1200 m SV om Virå.
Återfynd 2003-06-28 (BKA, HLE), ca 250 ex på vägrenen och på väglänter på båda sidor om landsvägen, på V-sidan av vägen ca 50 ex, på motsatta sidan ca 215 ex. I huvudsak steril, bara 1 fertilt ex sågs. Inga aktuella hot fränsett den svaga fertiliteten.

Ranunculus acris ssp. friesianus – parksmörblomma

EN (starkt hotad)

UPPLAND

Uppsala k:n, Bondkyrka, Ultuna strax NO om herrgården.

Återfynd 2003-06-02 (JED, NLÖ), 50-60 ex. Stabilt bestånd.

Salvia pratensis – ängssalvia
EN (starkt hotad)

SÖRMLAND

Södertälje k:n, Ytterjärna, Nibble nära Kulturhuset.

Ej återfunnen 2003 (LKA). Salvia verkar nu vara utgången. Gräsmattorna har varit maskinslagna i år (2003) och det har nog knäckt arten. Den odlas emellertid i närheten och sannolikt var tidigare fynd exemplar av sentida trädgårdsflyktingar.

Tyesö k:n, Tyesö, Dyviks ängar, Lillgipan V om Dyviksmaren.

Nytt fynd 2003-06-30 (UJO), 7 ex i tät samling i torrbacke med 20-årig kontinuerlig ängshävd, sannolikt nyligen införd (sådd eller inplanterad).

UPPLAND

Tierps k:n, Vendel, 300 m O om byn Gryttby på N sidan av en väg.

Återfynd 2003-06-26 (KFR), ca 60 ex, varav hälften blommande, längs en vägsträcka av 12 m. Ytterligare 2 ex finns längs samma väg 15 m längre bort. Vägrenen är slagen och hälften av beståndet avskapat under blomningen.

Floraväktare

ANI = Anders Nissling, AOL = Aina Olsson, ASV = Anders Svenson, BKA = Bo Karlsson, EZA = Ebbe Zachrisson, GEK = Gabriel Ekman, HGG = Håkan Gustafsson, HGU = Henry Gudmundsson, HLE = Håkan Lernefalk, HLJ = H. Ljungberg, HRY = Hans Rydberg, JED = Jan Edelsjö, JEM = Joakim Ekman, KFR = Kerstin Frostberg, KGA = Kerstin Gabrielsson, KST = Kristoffer Stighäll, LKA = Lennart Karlén, MKA = Maria Kavcic, NLÖ = Niklas Lönnell, UJO = Ulf Johansson.

Är du intresserad av att delta i floraväktariet?

Att gå på skattjakt efter vår floras ädlaste klenoder – de hotade arterna – ger fantastiska upplevelser samtidigt som du bidrar till naturskyddsarbetet på ett aktivt sätt. Hur gör du?

Vilka arter är intressanta? Vilka uppgifter skall lämnas? Svaren på de här frågorna och många fler får du om du kontaktar våra duktiga floraväktare Anders Svenson, Kerstin Frostberg och Bo Karlsson. Deras adresser och telefonnummer finner du på sid 36.